
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2011:8

Friare församlingstillhörighet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motioner som berör frågor om friare församlingstillhörighet. Utskottet föreslår avslag på motionerna med hänvisning till bland annat att strukturutredningens förslag om nya strukturer för den lokala nivån kommer att lösa många av de problem som förknippats med den nuvarande ordningen. Till betänkandet finns bifogat två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:36.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:83, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:83, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2011:36 av Susann Torgerson m.fl., Friare församlingstillhörighet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur en friare församlingstillhörighet ska bli möjlig.

Motion 2011:83 av Mats Hagelin och Annette Lundquist Larsson, Friare församlingstillhörighet

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå ändring i kyrkoordningen som innebär att varje tillhörig som betalar kyrkoavgift ska få bestämma över om tio procent av sin kyrkoavgift ska tillfalla annan församling än den man tillhör.
2. Kyrkomötet beslutar att hos riksdagen hemställa om en ändring av församlingstillhörigheten i lagen om Svenska kyrkan.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna i Ln 2011:2y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Församlingstillhörighet

I 4 § första stycket lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan ges bestämmelser om församlingens organisatoriska uppbyggnad. Församlingen är enligt första stycket lokal enhet inom Svenska kyrkan och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Att församlingen omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område

innebär att den så kallade territorialprincipen tillämpas. Begreppet bosatt är enligt förarbetena något vidare än begreppet folkbokförd och den närmare innebörden bör regleras inomkyrkligt (prop. 1997/98:116 s. 51). Det har sedan länge med stöd av särskild lagstiftning också funnits icke-territoriella församlingar inom Svenska kyrkan.

Den som tillhör Svenska kyrkan ska enligt 35 kap. 1 § i kyrkoordningen tillhöra den församling där han eller hon är folkbokförd utom i vissa fall då man har rätt att tillhöra en icke-territoriell församling.

Fri/friare församlingstillhörighet har behandlats av Kyrkomötet vid ett flertal tillfällen. För en utförlig beskrivning av frågans tidigare behandling fram till 2009 hänvisas till Organisationsutskottets betänkande O 2009:3.

Även vid 2010 års kyrkomöte behandlades frågor om friare församlingstillhörighet. I en motion föreslogs att kyrkostyrelsen skulle lägga fram förslag om fri församlingstillhörighet med bibehållen koppling mellan kyrkoavgiften och territorialbegreppet. I en annan motion önskades en mer öppen utredning med uppdraget att föreslå kriterier för att den enskilde friare än idag skulle kunna få välja församlingstillhörighet. Organisationsutskottet föreslog avslag på motionerna med hänvisning till att frågorna om rörlig församlingstillhörighet låg inom ramen för de frågor som Strukturutredningen hade att behandla.

Strukturutredningen hänvisar i sitt betänkande *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) till den tidigare gjorda utredningen om fri församlingstillhörighet, *Rörlig församlingstillhörighet* (SKU 2004:1) som menade att vissa funktioner som normalt är kopplade till församlingstillhörigheten såsom rösträtt och valbarhet kan ändras utan något hinder av lagen om Svenska kyrkan. Samtidigt var det enligt den tidigare utredningen inte möjligt att inom ramen för Svenska kyrkan ge alla frihet att välja församling utan koppling till bosättningen. Strukturutredningen har föreslagit att den som är folkbokförd i en församling inom ett pastorat (som enligt utredningen föreslås bli den enda kyrkoordningsreglerade samverkansformen för församlingar) ska vara valbar vid val inte bara till pastoratet utan även till andra församlingar inom pastoratet. Strukturutredningens betänkande är för närvarande ute på remiss.

Kyrkoavgiften

I 7 § i lagen (1998:1951) om Svenska kyrkan anges att den som tillhör Svenska kyrkan ska betala lokal och regional kyrkoavgift. Avgiften tas upp av Skatteverket. Bestämmelser om statlig hjälp med uppbörd av kyrkoavgifter finns i 16 § i lagen (1998:1593) om trossamfund och i lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.

I 42 kap. 1 § andra stycket i kyrkoordningen uttalas att det i 4 § lagen om avgift till registrerat trossamfund framgår att kyrkoavgiften ska beräknas på samma underlag som den kyrkotillhöriges kommunala inkomstskatt skall beräknas på.

Riksdagens principbeslut om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan grundades på förslagen i propositionen 1995/96:80. I denna anfördes angående statens kostnadsfria uppbördshjälp bl.a. att ”En förutsättning för detta stöd från statens sida både till Svenska kyrkan och andra trossamfund är att hjälpen kan inordnas i det gällande uppbördssystemet” (s. 29). Vidare anfördes att ”i övrigt vissa tekniska frågor om utformningen av uppbördssystemet får analyseras ytterligare med utgångspunkt från att den kyrkliga uppbörden fullt ut kan behandlas som skatt” (s. 29).

Kyrkoordningens bestämmelser om kyrkoavgift avser främst sådana frågor om hanteringen av kyrkoavgift som inte är av direkt betydelse för frågor om församlingstillhörighet.

I en motion till 2008 års kyrkomöte hade föreslagits att kyrkomötet skulle ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur de tillhörigas inflytande över kyrkoavgiftens fördelning mellan församlingarna skulle kunna öka. Organisationsutskottet, som föreslog avslag på motionen, anförde i sitt betänkande (O 2008:3) att en ordning där de tillhöriga själva fick bestämma över en del av kyrkoavgiften var förenad med avsevärda kostnader för administration. En sådan ordning torde enligt utskottet inte heller kunna införas utan konsekvenser för det allmänna utjämningsystemet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:36.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:83.

I motion 2011:83 föreslås dels att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå en ändring i kyrkoordningen som innebär att varje tillhörig som betalar kyrkoavgift ska få bestämma att viss del av kyrkoavgiften ska tillfalla annan församling än den man tillhör och dels att kyrkomötet beslutar att hos riksdagen hemställa om en ändring av församlingstillhörigheten i lagen om Svenska kyrkan. I motion 2011:36 föreslås att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur en friare församlingstillhörighet ska bli möjlig.

Enligt utskottets mening är möjligheten att kunna väljas till uppdrag i den församling man önskar en viktig aspekt av frågan om fri församlingstillhörighet. Strukturutredningens betänkande *Närhet och samverkan* innehåller förslag som innebär att en person som är folkbokförd i en församling inom ett pastorat (som enligt utredningens förslag ska vara den enda kyrkoordningsreglerade samverkansformen på lokal nivå) ska vara valbar till uppdrag som förtroendevald även i de andra församlingarna i pastoratet. Enligt utskottets uppfattning innebär utredningens förslag att många av de problem som förknippats med den nuvarande ordningen kommer att få sin lösning.

Enligt utskottets mening är det viktigt att kyrkan står fast vid den uppgörelse som träffades med staten vid relationsförändringen kyrka/stat. Bestämmelserna i lagen om Svenska kyrkan var en del av denna uppgörelse. Utskottet avvisar därför tanken att kyrkan skulle hos riksdagen hemställa om en ändring av lagen om Svenska kyrkan.

Att som föreslås i motion 2011:83 göra ändringar i kyrkoordningen så att tillhöriga själva skulle kunna besluta att viss del av kyrkoavgiften ska tillfalla en annan församling är förenat med avsevärd administration och avsevärda kostnader. Förslaget kan därför enligt utskottet inte bifallas.

Uppsala den 29 september 2011

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Fredrik Upmark, Anders Björkman, Ingela Arheden, Ann-Britt Åsebol,

Conny Tyrberg, Daniel Tisell, Per Lindberg, Sofia Sårdquist, Irene Oskarsson, Susann Torgerson och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Aina Andersson, Micael Åsman, Sten-Arne Burman, Rolf Persson, Birgit Kullingsjö, Camilla Widepalm Heurén, Per Ingvarsson, Marika Markovits, Peder Fohlin, Christer Kax Sundberg och Celina Falk.

Biskoparna Erik Aurelius och Eva Brunne har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss mot beslutet att avslå motion 2011:36 och föreslår bifall till motionen.

Vi anser att det mot bakgrund av strukturutredningens förslag att en person blir valbar till församlingsråd i hela pastoratet oavsett församlingstillhörighet nu är dags att gå vidare och utreda en friare församlingstillhörighet för alla.

Ann-Britt Åsebol, Anders Björkman, Ingela Arheden, Susann Torgerson och Irene Oskarsson

Reservation 2

Vi reserverar oss mot beslutet att avslå motion 2011:83 och föreslår bifall till motionen.

Vi anser att det mot bakgrund av strukturutredningens betänkande, som innebär stora förändringar i struktur och organisation, torde vara lämpligt att i samband med dessa förändringar också tillgodose många medlemmars önskemål om en friare församlingstillhörighet.

Ann-Britt Åsebol, Anders Björkman, Ingela Arheden och Irene Oskarsson

Friare församlingstillhörighet

Läronämndens yttrande över motionerna 2011:36 och 83

Läronämnden hänvisar till sina tidigare yttranden: Ln 2005:3y, 2008:11y, 2009:8y och 2010:7y. Senast yttrade Läronämnden (2010:7y):

Läronämnden framhåller att den territoriella principen syftar till att varje människa lokalt ska ha tillgång till Guds ord och sakrament. Denna princip utgör en grundläggande del av vår kyrkas tradition och självförståelse. Vad som konstituerar den territoriella anknytningen kan dock variera. Det finns inga teologiska och läromässiga skäl för att den territoriella principen endast ska grundas i den skattetekniska folkbokföringen. Den skulle också kunna kopplas till andra sakförhållanden som anger lokal samhörighet, t.ex. arbetsplats, studieort eller ort för fritidsboende av regelbundet slag. Det hör till vår kyrkosyn att alla döpta har ett ansvar för sin lokala församling.

Uppsala den 24 augusti 2011

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Christopher Meakin, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Thomas Ekstrand, Eva Hamberg, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.